अध्याय 32

गुरू र ईश्वरको खोज-उपवास अमान्य। यस अध्यायमा हेमाडपंतले दुई विषय वर्णन गरेका छन्।

1) कस्तो प्रकारले आफ्नो गुरूसँग बाबाको भेट भयो र उनीद्वारा ईश्वर दर्शनको प्राप्ति कसरी भयो?

2) तीन दिनदखि उपवास गरीरहेकी श्रीमती गोखलेलाई पूरनपोली (एक प्रकारको रोटी) को भोज गराउनुभयो।

प्रस्तावना

श्री हेमाडपंत वरको रूखको उदाहरण दिएर यो आँखा अगाडि देखिने संसारको स्वरूप वर्णन गर्दछन्। गीताको अनुसार वटवृक्षको जराहरू माथि र हाँगाहरू तलतिर चारैतर्फ फैलिएका हुन्छन्। "ऊर्ध्वमूलमधः शाखम्" (गीता पन्ध्रौं अध्याय श्लोक 1) यो वृक्ष गुणहरूले (सत्व, रज, तम आदि गुणले) पोषिएको छ र यसका आँकुराहरू इन्द्रियहरूले भोग गर्ने वस्तुहरू हुन्। कर्मका कारण भएका यसका जराहरू यो सृष्टिका मनुष्यहरूतिर फैलिएका छन्। यो वृक्षको रचना बडो विचित्रको छ। न त यसको आकार, उत्पत्ति र अन्त नै जानिन्छ, न त यसको आधारै पनि। यो बलियो जरा भएको संसाररूपी वृक्षलाई वैराग्यको धारिलो शस्त्रद्वारा नाश गर्नलाई कुनै बाहिरी बाटो लिनु अत्यन्त आवश्यक छ, ता कि यो असार-संसारमा आउने-जाने कुराबाट मुक्ति प्राप्त होओस्। यो बाटोमा अगाडि बढ्नको लागि कुनै योग्य दिग्दर्शक (गुरू) को अत्यन्त आवश्यकता छ। चाहे कोही कति नै विद्वान होस् अथवा वेद तथा वेदान्तमा पारंगत किन नहोओस्, उसको सहायताको

लागि कुनै योग्य बाटो देखउने व्यक्ति नपाइन्जेलसम्म ऊ आफ्नो निर्दिष्ट (तोकिएको) ठाउँमा पुग्न सक्तैन। त्यस्तो बाटो देखाउने व्यक्ति (अर्थात् गुरू) का पाइलाको चिन्हहरू पछ्याउनाले मात्र बाटामा भेटिने गुफाहरू, खाडलहरू तथा हिंस्रक (मासु खाने) प्राणीहरूको डरबाट मुक्त हुन जान सक्छ। यस्तै तरीकाबाट मात्र संसार-यात्रा सजिलोसँग तथा कुशलतापूर्वक पूरा हुन सक्दछ। यस विषयमा बाबाले आँफैंले बताउनु भएको आफ्ना अनुभव वास्तवमा आश्चर्यजनक छ। यदि हामीले त्यसलाई ध्यानपूर्वक पछ्यायौं भने निश्चय नै श्रद्धा, भक्ति र मुक्ति प्राप्त हुनेछ।

अन्वेषण (खोज)

एक समयमा हामी चारजना सहयोगी मिलेर धार्मिक तथा तथा पुस्तकहरूको अध्ययन गरिरहेका थियौं। यसरी प्रबद्ध भएर हामीहरू ब्रह्मको मूल स्वरूप उपर विचार गर्न लाग्यौं। हामीमध्ये एउटाले "हामीले आफैंनै आफ्नी जागश्ति गर्नुपर्दछ। अर्को माथि निर्भर रहनु हामीलाई उचित कुरा हुँदैन" भने। यसमा अर्कोले, "जसले मनलाई वश गर्न सकेको छ, त्यही धन्य हो। हामीले आफ्नो संकीर्ण (साँगुरो) विचार र भावनाहरूबाट मुक्त हुनु पर्दछ, किनभने यो संसारमा हामी बाहेक अरू केही पनि छैन" भने। तेश्रोले, "यो संसार सदैव परिवर्तनशील छ (बदलीरहने छ)। केवल निराकार (अर्थात् ब्रह्म) मात्र शाश्वत् सधैं रहने छ। यसैले हामीले सतय र असत्यमा विवके गर्नुपर्दछ" भने। त्यसपछि चौथो (स्वयं बाबा) ले "खालि पुस्तक भित्रको ज्ञानबाट केही फाइदा हुँदैन। हामीले त आफ्नो कर्तव्य गर्दैरहनु पर्दछ। दृढ विश्वास र पूरा निष्ठापूर्वक हामीले आफ्नो तन, मन, धन र पाँच प्राण आदि समेत सर्वव्यापी गुरूदेवलाई अर्पण गरिदिनु पर्दछ। गुरू भगवान् हो। सबैका पालनकर्ता हो।"

यस्ता प्रकारले वाद-विवाद गरेपछि हामी चारे सहयोगी वनमा ईश्वरको खोजमा निस्क्यौं। हामी चार विद्वान् कसैको सहायता नलिइकन आफ्नो स्वतन्त्र बुद्धिले मात्र ईश्वरको खोज गर्न चाहन्थ्यौं बाटामा हामीले एउटा वंजारा (बयलमा लादेर लगी बेच्ने अनाजको व्यापारी)

भेट्यौं। उसले हामीसँग सोध्यो, "हे सज्जन हो! यस्तो धूपमा तपाईहरू कतातिर जाँदै हुनुहुन्छ ?" जवाफमा हामीले भन्यौ "वनतर्फ।" उसले फेरि सोध्यो, "कृप्या वनतिर जानाको उददेश्य के हो ? त्यो त बताउनुहोस्।" हामीले उसलाई टार्ने उत्तर दियौं।

हामीलहरूलाई कुनै उददेश्य विना नै बडो बाक्लो र डरलाग्दो जंगलमा भट्किरहेको देखेर उसलाई दया आयो। अनि उसले ज्यादै नम्र भएर हामीहरूसँग निवेदन गर्‍यो, "तपाईहरू आफ्नो गुप्त खोजको कारण मलाई नबताउनुहोस् नै। तर मध्याह्नको प्रचण्ड सूर्यको चर्को किरणको तातोले तपाईहरू वडो कष्ट पाइरहनु भएको छ भन्ने चाहीं म प्रत्यक्ष देखिरहेकोछु। कृप्या यहाँ केही छिन विश्राम गरेर जलपान गर्नोस्। तपाईहरू त राम्रो दिल हुनुको साथै नम्र हुनुपर्ने हो। बाटो देखाउने अगुवा विना यो अपरिचित (नचिनेको) भयानक वनमा भट्कँदै हिड्नाले केही लाभ हुँदैन। यदि तपाईहरूको घुस्ने नै तीब्र इच्छा छ भने कृप्या कुनै योग्य बाटो देख्ने अगुवालाई साथमा लिनुहोस्।"

उसको विनम्र प्रार्थनामा ध्यान नदिएर हामीहरू अगाडि बढ्यौं। हामीहरूले हामी आफैं नै आफ्नो लक्ष्य प्राप्त गर्न समर्थ छौं। त्यसैले हामीलाई कसैको सहाराको आवश्यकता छैन भन्ने विचार गर्‍यौं। जंगल ज्यादै ठूलो र बाटो शून्य थियो। रूख यति अग्ला र घना थिए कि सूर्यका किरणलाई पनि त्यहाँ पुग्न सक्न गाहै थियो। परिणाम यो भयो कि हामीहरूले बाटो भुल्न गयौं र धेरै समयसम्म यहाँ–वहाँ भट्कँदै रह्यौं। भाग्यवश् हामीहरू जहाँबाट पहिले हिंडेका थियौं फेरि त्यही नै आइपुग्यौं।

अनि त्यही वंजारासँग फेरि हाम्रो भेट भयो र उसले भन्न लाग्यो, "आफ्नो चतुर्‍याईमा विश्वास गरेर जाँदा तपाईहरूले बाटो भुल्नु भयो। चाहे सानो होस् वा ठूलो होस् प्रत्येक काममा बाटो देखाउनेको आवश्यकता हुन्द। ईश्वर–प्रेरणा नभैकन सज्जन व्यक्तिहरूसँग भेट हुनु सम्भव हुन्न। भोकै बसेर कुनै काम पूरा हुन सक्तैन। यसैले यदि कसैले आग्रहपूर्वक भोजनको लागि आमन्त्रण गर्दछ भने त्यसलाई अस्वीकार नगर्नोस्। भोजन त भगवानको

प्रसाद हो, त्यसलाई अनास्था गरी छोड्नु उचित हुन्न। यदि कसैले भोजन गर्न आग्रह गर्दछ भने त्यसलाई आफ्नो सफलताको प्रतीक हो भन्ने जान्नोस्।" यति भनेर उसले भोजन गर्न फेरि अनुरोध गर्‍यो। तर फेरि पनि हामीहरूले उसको अनुरोधलाई अनास्था गरी भोजन गर्न अस्वीकार गर्‍यौं उसका सरल र मार्मिक उपदेशहरूको विचारै नागरिकन मेरा तीन साथीहरू अगाडि हिँडे। तिनीहरू कति अहंकारी थिए भन्ने कुरा अब पाठकहरू नै विचार गर्नोस्। म भोक र प्यासले त्यसैल त अत्यन्तै व्याकुल थिए त्यसमाथि बंजाराको अपूर्व प्रेमले पनि मलाई आकर्षित गर्‍यो। हामी आफूहरूलाई ज्यादै विद्वान संझन्थ्यो। तापनि दया तथा कश्पा केलाई भन्दछन् भन्ने कुरामा कत्ति पनि ज्ञान नभएका थियौं। बंजारा थियो त एक शूद्र, अनपढ, गँवार, तर उसको हृदयमा महान् दया थियो जसले गर्दा उसले भोजनको लागि बारम्बार आग्रह गर्‍यो। जो अर्को माथि स्वार्थ रहित प्रेम गर्दछन्, सच्चारूपमा तिनै महान् हुन्। मैले यसको आग्रह स्वीकार गर्नु ज्ञान प्राप्तिको लागि शुभ आह्वान हुन्। मैले यसको आग्रह स्वीकार गर्नु ज्ञान प्राप्तिको लागि शुभ आह्वान हो भन्ने सोचें। यसैकारण उसले दिएको रूखा-सुखा भेजनलाई आदर र प्रेमपूर्वक स्वीकार गरें।

भोक शान्त हुनासाथ के देख्दछु भने गुरूदेव तुरून्तै अगाडि प्रकट हुनुभयो र "यो सब के भइरहेथ्यो" भनी प्रश्न गर्न लाग्नुभयो। को घटना पनि मैले तुरून्तै वहाँलाई सुनाइदिएँ। आश्वासन भन्नुभयो, "म तिम्रो हृदयको सम्पूर्ण इच्छा पूर्ण गरिदिनेछु। तर जसको विश्वास ममाथि होला, सफलता केवल त्यसैलाई प्राप्त हुनेछ।" मेरा तीनओटै सहयोगीहरू त वहाँको बचनमा अविश्वास गरेर त्यहाँबाट गए। अनि मैले वहाँलाई आदर सहित प्रणाम गरेर वहाँको आज्ञा मान्न स्वीकार गरें। त्यसपछि वहाँले मलाई कुवामा उल्टो मुख झुण्डयाई दिनुभयो। मेरो शिर तल र पाउ माथि थियो। मेरो शिर जलबाट लगभग तीन फुटको उच्चाइमा थियो। जसलाई न म हातले छुन सक्तथें, न मुखमा नै त्यो जल जानसक्ने कुनै सम्भावना थियो। मलाई यस्तो प्रकारले उल्टा झुण्डयाएर वहाँ नजाने कहाँ जानुभयो।

लगभग चार पाँच घण्टापछि वहाँ फर्कनु भयो र वहाँले मलाई तुरून्तै कुबाबाट बाहिर निकाल्नु भयो। अनि वहाँले मलाई "तिमीलाई त्यहाँ कस्तो लागेको थियो" भन्ने प्रशन सोध्न लाग्नुभयो। मैले भनें, "म परमानन्दको अनुभव गरिरहेथें। म जस्तो मूर्ख प्राणीले यस्तो आनन्दको वर्णन कसरी गर्न सक्दछफ र खोई।" मेरो उत्तर सुनेर मेरा गुरूदेव ज्यादै प्रसन्न हुनुभयो र वहाँले मलाई आफ्नो छातीमा लगाएर मेरो प्रशंसा गरी आफ्नो साथमा लिनुभयो।

एउटा चराले आफ्नो बचरालाई जस्तो सावधनीसँग लालन-पालन गर्दछ, त्यस्तै प्रकारले वहाँले मेरो पनि पालना गर्नुभयो। वहाँले मलाई आफ्नो पाठशालामा ठाउँ दिनुभयो। कस्तो सुन्दर थियो त्यो पाठशाला। त्यहाँ मैले आफ्नो आमा-बाबुलाई पनि बिर्से। मेरा अरू सम्पूर्ण आकर्षण हट्न गए र मैले सजिलोसँग बन्धनहरूबाट मुक्ति पाएं। मलाई सधैं वहाँकै छातीमा नै टाँसिएर वहाँलाई एकटकले हेरूँ भन्ने लाग्दथ्यो। यदि वहाँको त्यो भव्यमूर्ति मेरो दश्ष्टिमा नबसेको भए म आफूलाई अन्धो हुनु नै बढी असल हो भन्ने सम्झन्थें होला। त्यो पाठशाला यति प्यारो थियो कि त्यहाँ पुगेर कोही पनि कहिल्यै खालि हात फर्किएन। मेरा सम्पूर्ण सम्पत्ति घरद्वार, तथा बाबु-आमा के भनूँ वहाँ नै हुनुहुन्थ्यो मेरो सर्बस्व। मेरा इन्द्रियहरू आ-आफ्नो कर्म छोडेर मेरा आँखामा नै केन्द्रित हुन गए, साथै मेरो आँखा वहाँ माथि। मेरो लागि गुरू यस्तो भै सक्नु भएको थियो कि दिनरात म वहाँकै ध्यानमा डुबेर बस्दथें। मलाई कुनै कुराको पनि होश थिएन। यसप्रकार ध्यान र चिन्तन गर्दागर्दै मेरा मन र बुद्धि स्थिर हुन गए। म जडीभूत (संज्ञाहीन) र स्तब्ध भएर वहाँलाई मानसिक प्रणाम गर्न लागें। अरू आध्यात्मिक केन्द्र पनि छन् जहाँ एउटा अर्कै किसिमको फरक दश्श्य देखिन्छ। साधक त्यहाँ ज्ञान प्राप्त गर्न जान्छ र धन र समयको पनि बेकार नाश गर्दछ। कठोर परिश्रम पनि गर्दछ तर अन्तमा उसलाई पश्चाताप मात्र हात लाग्दछ। त्यहाँ गुरू आफ्नो गुप्त ज्ञान भण्डारको अभिमान प्रदर्शित गर्दछन् र आफूलाई कलंकरहित बताउँदछन्। उनी आफ्नो पवित्रता र शुद्धताको अभिनय त गर्दछन् तर उनको अन्तःकरणमा दयाको लेश मात्र पनि हुँदैन। उनी उपदेश ज्यादा दिन्छन् र आफ्नो कीर्तिको आफैं गुणगान गर्दछन्। तर उनका शब्द भने छुने हुँदैनन्। यसैले साधकहरूलाई सन्तोष प्राप्त हुँदैन। जहाँसम्म

आत्म-दर्शनको प्रश्न छ, त्यसबाट उनी कोसौं टाढा हुन्छन् यसप्रकारको केन्द्र साधकहरूको लगि कसरी उपयोगी हुन सक्तछन्। तिनबाट कुनै उन्नतिको आशा कसले कहाँसम्म गर्न सक्छ? जुन गुरूका श्री चरणको बारेमा मैले अहिले वर्णन गरे, उहाँ भिन्नै प्रकारको हुनुहुन्थ्यो। केवल वहाँको कृपादृष्टिबाट मलाई आफैं नै अनुभूति प्राप्त भयो। न मलाई कुनै प्रयास गर्नु पर्‍यो न कुनै विशेष अध्ययन नै गर्नुपर्‍यो। मलाई कुनै पनि वस्तु खोज्ने आवश्यता नै परेन बरू प्रत्येक वस्तु मलाई दिनको प्रकाश समान नै उज्वल देखिन लाग्यो। उहाँद्वारा कुवामा मलाई उल्टो पारेर कसरी झुन्ड्याउनु भयो र मेरो लागि त्यो परमानन्दको कारण सिद्ध भयो त्यो कुरा केवल मेरा वहाँ गुरू नै जान्नु हुन्छ।
ती चार सहयोगीहरूमा एकजना ठूला कर्मकाण्डी थिए। कसरी कर्म गर्ने र कसरी त्यसबाट अलिप्त रहने (फरक भएर बस्ने) यो कुराको उनलाई राम्रोसँग ज्ञान थिए। दोश्रो साथ ज्ञानीथिए, जो सदैव ज्ञानकै अहंकारमा चूर भएर बस्दथे। तेश्रो व्यक्ति ईश्वर भक्त थिए जो अनन्यभावले भगवान्‌को शरणागत भैसकेका थिए। उनलाई ईश्वर नै हुन् भन्ने ज्ञान थियो। उनीहरू यसप्रकार आफू-आफूमा विचार ? (आदान-प्रदान) गरिक्तका थिए त्यसैबेला ईश्वर सम्बन्धी प्रश्न उठ्न गयो र उनीहरू कसैको सहायता प्राप्त बिना नै आफ्नो स्वतन्त्र ज्ञान उपर निर्भर भएर ईश्वरको खोजमा निक्ले। श्री साई जो विवके र वैराग्यका प्रत्यक्ष मूर्ति हुनुहुन्थ्यो ती चारैजनासँग सम्मिलित हुनुहुन्थ्यो।

यहाँ कसैले शंका गर्न सक्दछ कि जब श्री साई आफैं नै ब्रह्मको अवतार हुनुहुन्थ्यो भने वहाँ ती व्यक्तिहरूसँग किन सम्मिलित हुनुभयो र वहाँले यसप्रकारको अविद्वत्तापूर्ण (अविवेकपूर्ण) आचरण गर्नुभयो। जन-कल्याणको भावनाले प्रेरित भएर नै बहाँले यस्तो आचरण गर्नुभयो। स्वयं अवतार भएर पनि अन्न नै ब्रह्म हो भन्ने यो दृढ धारणा लिएर वहाँले एक तुच्छ बंजाराको भोजनलाई सहर्ष स्वीकार गर्नुभयो र बंजारको भोजनको आग्रहको अनास्था गर्ने र गुरू बिना नै ज्ञान प्राप्त गर्न खोज्नेहरूको के दशा हुन्छ भन्ने एउटा उदाहरण उनीहरूको अगाडि प्रस्तुत गरिदिनु भयो। श्रृति (तैत्तरीय उपनिषद्) को कथन छ कि हामीले माता-पिता तथा गुरूको आदर सहित पूजा गरेर मात्र धार्मिक ग्रन्थहरूको अध्ययन गर्नुपर्दछ। यो नै चित्तशुद्धिका बाटा हुन् र जबसम्म चित्तको शुद्धि

हुँदैन त्यहाँसम्म आत्मज्ञानको आशा व्यर्थ छ। इन्द्रियहरू तथा मन र बुद्धिभन्दा पनि आत्मा पर छ। यस विषयमा ज्ञान र तर्कले हामीलाई कुनै सहायता गर्न सक्तैन, केवल गुरूको कृपाले मात्र सबै कुरा सम्भव हुन्छ। धर्म, अर्थ र कामको प्राप्ति आफ्नो प्रयत्नबाट पनि हुन सम्भव। तर मोक्षको प्राप्ति केवल गुरूको कृपाबाट मात्र सम्भव हुन्छ।

श्री साईका दरबारमा अनेक तरहका मानिसहरूको दर्शनहुन्थ्यो। हेर्नोस् ज्योतिषीहरू आएर आफ्नो भविष्यको बखान गरिराखेका छन्। अर्कोतर्फ राजकुमार ऐश्वर्यवान् सम्पन्न र गरीब सन्यासी, योगी र गवैयाहरू दर्शनको लागि आइराखेका छन्। यहाँसम्म कि एउटा सानो शूद्रसम्म पनि सदवारमा आउँछ र प्रणाम गरेपछि भन्छ, "श्री साई नै मेरा आमा बाबु हुनुहुन्छ र वहाँले नै मलाई जन्म-मरणको चक्रबाट छुटकारा गरिदिनुहुन्छ।" अरू पनि अनेकौं तमाशा गर्नेहरू, कीर्तन गर्नेहरू, अन्धा, लंगडा, नाथ धर्म मान्ने, नटुवा तथा अरू मनोरंजन गर्नेहरू, दरवारमा आउँदथे। त्यहीं उनीहरूको मान गरिन्थ्यो र यस्तो प्रकारले नै उपयुक्त समयमा त्यो बंजारा पनि प्रकट भयो र जो अभिनय उसलाई सुम्पिएको थियो उसले त्यसलाई पूर्ण गर्‍यो।

मेरो विचारमा कुवामा 4-5 घण्टा उँधो मुन्टे भएर झुण्डिरहने कुरालाई सामान्य घटना सम्झनु हुँदैन। किनभने यसरी धैरै समयसम्म डोरीले झुण्डयाउँदा कुनै कष्टको अनुभव नगर परमानन्दको अनुभव गर्ने यस्तो मान्छे विरलै होला कोही। यसको उल्टो उसलाई पीडा हुने नै बढी संभावना छ। यो त यहाँ समाधि-अवस्थाको नै चित्रण गरिएको हो जस्तो लाग्दछ। आनन्द दुई प्रकारका हुन्छन्। पहिलो ऐन्द्रिक (इन्द्रियबाट मिल्ने), दोश्रो आध्यात्मिक (आत्माबाट मिल्ने)। ईश्वरले हाम्रा इन्द्रियहरू र तन (शरीर) मनका प्रवृत्ति (लगाब) हरूको रचना वाह्यमुखी (बाहिर तर्फ फर्केको) बनाएका छन्। यसैले जब अर्थात इन्द्रियहरू र मन आफ्नो विषय-पदार्थहरूमा संलग्न हुन्छन् अनि हामीलाई इन्द्रिय-चैतन्यमता प्राप्त हुन्छ। यसैको फलस्वरूप नै हामीलाई सुख वा दुःखको छुट्टाछुट्टै वा दुबैको सम्मिलित (सँग मिलेको) अनुभव हुन्छ, न कि परमानन्दको। जब मनलाई उसका विषय-पदार्थहरूबाट हटाएर अन्तर्मुख (भिन हेर्ने) बनाएर आत्मा उपर केन्द्रित गरिन्छ, अनि मात्र हामीलाई

आध्यात्मिक बोध हुन्छ (अर्थात् आत्मानुभूति हुन्छ) र त्यो समयको आनन्द मुखबाट वर्णन गर्न सकिन्न। "म परमानन्दमा थिएँ त्यसैले त्यो समयको वर्णन म कसरी गर्न सक्दछु र" यी शब्दहरूबाट गुरूले वहाँलाई समाधि अवस्थामा राखेर चन्चल इन्द्रियहरू र मनरूपी जलबाट टाढा राखिएको थियो भन्ने कुरा ध्वनित हुन्छ।

उपवास र श्रीमती गोखले

बाबाले स्वयं कहिल्यै उपवास गर्नु भएन, न वहाँले अरूलाई नै गर्न दिनु भयो। उपवास गर्नेहरूको मन कहिल्यै शान्त रहन सक्तैन अनि उसलाई परमार्थको प्राप्ति कसीर प्राप्त हुन्छ? पहिलो कुरा आत्मालाई तृप्ति हुनु आवश्यक छ। भोको बसेर ईश्वरको प्राप्ति हुन सक्तैन। यदि पेटमा केही अन्नको शीतलता भएन भने हामीले कुन आँखाले ईश्वरलाई देखौंला र कुन जिभ्राले वहाँको महानताको वर्णन गरौंला र त्यस्तै कुन कानले त्यो वर्णन सुनौंला र ?। सारांश यो हो कि जब सम्पूर्ण इन्द्रियहरूलाई चाहिएजति भोजन र शान्ति मिल्छ तथा जब ती पूरै बलिया हुन्छन् अनि मात्र पो हामी भक्ति र ईश्वरप्राप्तिका अरू साधना गर्न सक्दछौं। यसैले न त हामीले उपवास गर्नुपर्छ न त बढी नै भोजन। भोजनमा संयम राख्नु शरीर र मन दुबैको लागि उत्तम छ।

श्रीमती काशी बाई कानिटकर (श्री साईबाबाकी एक भक्त) बाट परिचय-पत्र लिएर श्रीमती गोखले शिरडीमा दादा केलकर कहाँ आइन्।बाबका श्रीचरणमा बसेर तीन दिन उपवास गरौला भन्ने यो निश्चय गरेर आएकी थिइन्। उनी शिरडी पुग्नु एक दिन पहिले नै बाबाले दादा केलकरसँग "म शिमगा (होली)को दिनमा आफ्नो बच्चचाहरूलाई भोको देख्न सक्तिन।" यदि उनीहरूलाई भोकै राख्न पर्‍यो भने "मेरो यहाँ रहनाको लाभ नै के भयो?" भन्नुभयो। भोलिपल्ट जब ती महिला दादा केलकरका साथमा मसजिदमा गएर बाबाको चरण-कमलको नजिक बसिन् अनि बाबाले तुरून्त भन्नुभयो, "उपवासको आवश्यकता नै के छ र दादा भटको घरमा गएर पूरनपोली तैयार गर। आफ्नो बच्चाहरूलाई खुवाऊ र आफू पनि खाऊ।" त्यो होलीको दिन थियो र यो समयमा श्रीमती केलकर

मासिक धर्ममा थिइन्। दादा भटको घरमा खाना बनाउने कोही थिएन। त्यसैले बाबाको भनाइ बडो सामयिक थियो। श्रीमती गोखलेले दादा भटको घरमा गएर भोजन तैयार गरिन् र अरूलाई पनि भोजन गराएर आफूले पनि खाइन्। कस्तो सुन्दर कथा छ र कस्तो सुन्दर छ वहाँको शिक्षा।

बबाको सरकार

बबाले आफ्नो बालकालको एउटा कहानी यसप्रकारले वर्णन गर्नुभयो।

जुनबेला म सानो थिएँ, त्यसबेला जीविका कमाउनको लागि म बीड गाउँमा आएँ। त्यहाँ मलाई जरीको काम मिल्यो र म पूरा लगन र उम्मीदले आफ्नो काम गर्न लागे। मेरो काम देखेर सेठ ज्यादै नै खुशी भए। मसँगै अरू तीन जना केटा पनि काम गर्दथे। पहिलोको काम पचास रूपैयाँको, दोश्राको एक सय पचास रूपैयाँको भयो। मेरो काम ती तीनै जनाकोभन्दा दोब्बर भयो। मेरो चतुर्याई देखेर सेठ ज्यादै नै प्रसन्न भए। उनी मलाई धेरै मन पराउँथे र मेरो प्रशंसा पनि गरिरहन्थे। उनले मलाई एउटा पूरै पोशाक दिए जसमा शिरको लागि एउटा पगरी र शरीरको लागि लगाउने एउटा लुगा पनि थियो। मसँग त्यो, पोशाक त्यसै नै रहिरह्यो। मैले सोचे कि जे जति मानिसबाट बनिएका हुन्छन् ती सबै नाश हुने र अपूरा नै हुन्छन्। तर जे जति मेरो सरकार। अर्थात् भगवान) द्वारा प्राप्त हुनेछ त्यही नै अन्तसम्म रहने छ। कुनै मानिसको उपहारको पनि त्यसको बराबरी हुने सम्भव नै हुँदैन। मेरा सरकार (भगवान) भन्नुहुन्छ, "लिएर जाओ।" तर मानिसहरू भने मसँग आएर भन्छन् "मलाई दिनोस् मलाइ दिनोस्।" तर मानिसहरू भने मसँग आएर भन्छन् "मलाई दिनोस् मलाइ दिनोस्।" जे जति म भन्छु त्यसको अर्थ उपर कोही पनि ध्यान दिने प्रयत्न गर्दैद। मेरा सरकारको (भगवानको) खजाना (अर्थात् आध्यात्मिक भण्डार) भरिभराउ छ र त्यो माथिबाट बहिरिको छ। म त भन्छु खनेर गाडीमा भरेर लैजाओ। जो सच्चा आमाको सन्तान होला उसले आँफैंले भर्नुपर्छ। मेरा फकीरका (भगवान्का) कला, मेरा भगवान्को लीला तथा मेरा सरकारका व्यवहार सर्बथा अद्वितीय छ। मेरो के कुरा गर्ने? यो

शरीर माटोमा मिलेर सारा भू-मण्डला व्याप्त हुन जानेछ अनि फेरि यो अवसर कहिल्यै प्राप्त छैन। म चाहे कहीँ जाऊँ या कहीँ बसूँ, तर मायाले त्यहीँ पनि मलाई कष्ट पुन्याइरहन्छे। यदि हुँदाहुँदै पनि म आफ्ना भक्तहरूको कलयाणको लागि सदैव उत्सुक नै रहन्छु। कसैले जे जसो गर्छ एक दिन त्यसको फल त्यसलाई अवश्य प्राप्त हुनेछ। अनि जो मेरा यी बचनहरूलाई सम्भिराख्नेछ उसलाई अनमोल आनन्दको प्राप्ति हुनेछ।

श्रीसद्‌गुरू साईनाथमा अर्पण होओस्।
मंगल होओस्।